

Адзел адукацыі Воранаўскага
райвыканкама
Навасадская БШ

На конкурс на лепшы праект краязнаўчага
маршруту **“Мой край”** у рамках
рэспубліканскай акцыі навучэнскай моладзі
“Жыву ў Беларусі і тым ганаруся”

Паход-даследванне “Ад каменя да каменя”

Работа групы вучняў:

Жэшка Віялетты (15 год)

Сімановіч Наталлі (16 год)

Фірыновіч Ірыны (16 год)

Юрэвіч Наталлі (15 год)

Ходыша Андрэя (14 год)

турысцка-краязнаўчага гуртка

Навасадскай базавай школы

Воранаўскага раёна

Гродзенскай вобласці

Кіраўнік: Утаўка

Валянціна Станіславаўна,

настаўнік гісторыі і геаграфіі

Навасадская БШ

т. 98-2-48

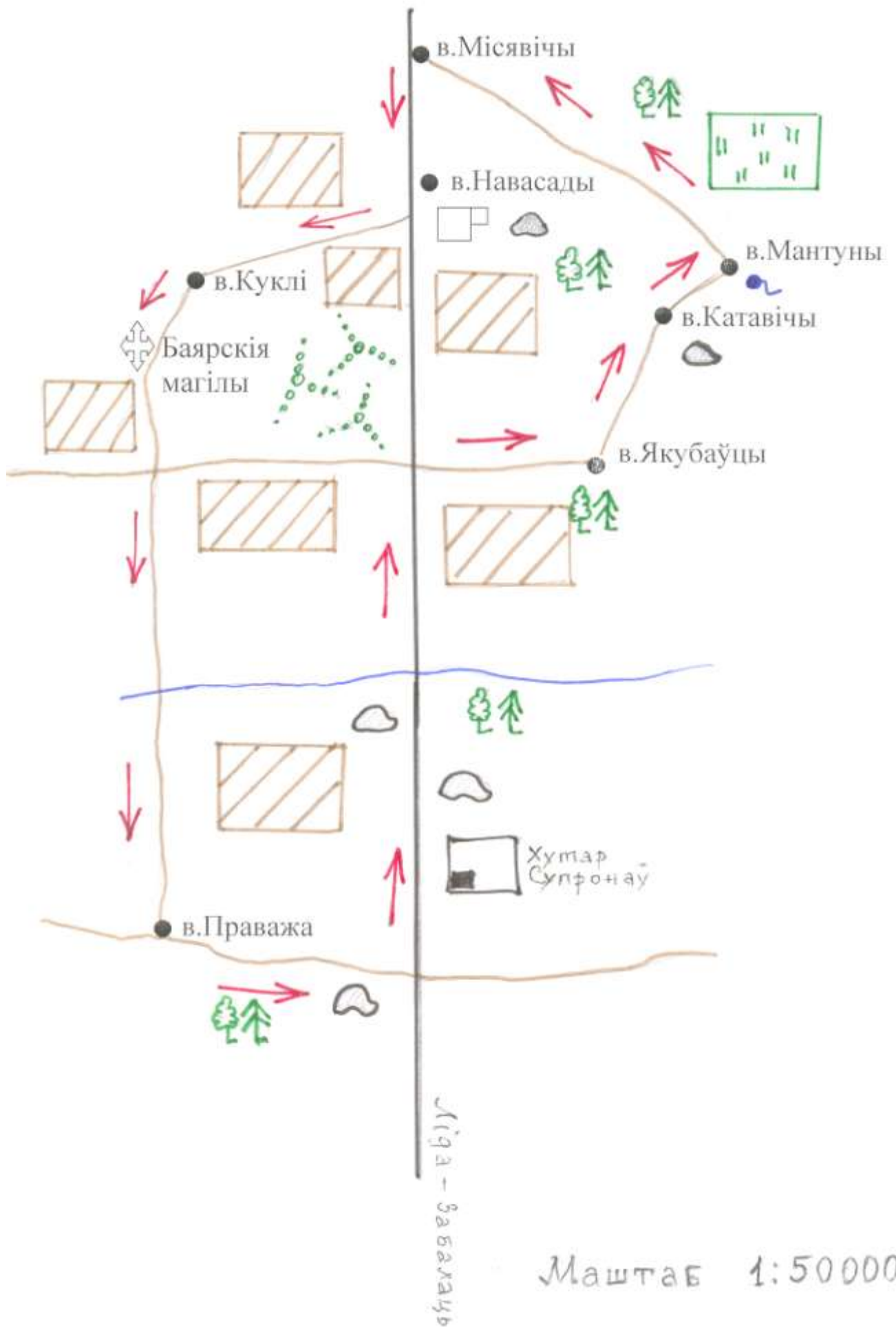
Мэта. Даследваць камяні-валуны і каменныя магілы ў раёне
Навасадскай базавай школы.

Задачы. Пазнаёміцца з месцамі размяшчэння камянёў-валуноў у
раёне школы, з гісторыяй каменных магіл каля вёскі
Куклі.

Запісаць легенду аб камені-следавіку каля вёскі
Катавічы, сабраць звесткі аб лячэбных уласцівасцях
крамянёвай вады.

Выхоўваць патрыятычныя і эстэтычныя пачуцці ў
вучняў.

План екскурсії

Агульная працягласць маршрута - 21 км.

Навасадская БШ – в.Куклі – 2км.

Куклі – Баярскія магілы – 0,75 км.

Баярскія магілы – Праважа – 4 км.

Праважа – Камень ля шашы (Ліда – Забалаць) – 1,5 км.

Камень ля шашы – Супронаў хутар – 1,25 км.

Супронаў хутар – Якубаўцы – 4,5 км.

Якубаўцы – Катавічы – 1,5 км.

Катавічы – Мантуны – 0,75 км.

Мантуны – Місявічы – 3,25 км.

Місявічы – Навасадская БШ – 1км.

Маршрут праходзіў асфальтаванай шашой Ліда – Забалаць – 8км., грунтавымі дарогамі і сцежкамі Місявіцкага сельскага савета – 13 км.

Апісанне аб'ектаў даследвання

Каменны век.

У сваім гістарычным развіцці старажытнае насельніцтва Воранаўскага раёна прайшло тры этапы, вядомыя як каменны, бронзавы і жалезны вякі. Такія назвы яны атрымалі ад матэрыялу, з якога вырабляліся асноўныя прылады працы.

Безумоўна, сення вельмі складана з пэўнай дакладнасцю адказаць на пытанне, калі на тэрыторыі Воранаўскага раёна ўпершыню пачалі цікавіцца першабытнымі прыладамі працы і каменнай зброяй. Аднак тое, што на іх звярталі ўвагу падчас палявых і ворных работ мясцовыя жыхары, збіралі незвычайныя каменныя вырабы на рачных жзюнах і прыносілі да дому, з'яўляецца бясспрэчным. Асабліва гэта датычыцца каменных свідравальных сякер, якія ў 19 і пачатку 20 ст. называліся “перуновымі стрэламі”, “грамавымі стрэламі”, “малаткамі”. Сяляне лічылі, што яны з яўляюцца на паверхні зямлі толькі праз 12 гадоў пасля моцнай навальніцы з ударамі маланкі, якая і спрыяе ўтварэнню разнастайных каменных малаткоў. Таму, як бы з-за свайго “незямнога паходжання” такія знаходкі высока цаніліся, перадаваліся з пакалення ў пакаленне. Мясцовыя сельскія жыхары выкарыстоўвалі іх нават у гаспадарчых і лекарскіх справах. Напрыклад, знахары-лекары выкарыстоўвалі здабыты з сякер парашок для лячэння хваробы страўніка ў людзей, падчас загавораў розных недамаганняў хатніх жывел. Жанчыны клалі каменныя сякеры ў цеста, лічачы, што хлеб пры гэтым спячэцца лепшы.

На балоце каля вёскі Сяўрукі Місявіцкага с/с Воранаўскага раёна ў 1958 г. знойдзена каменная свідраваная сякера клінападобнай формы. Датуюцца канцом 3-га – 2-м тысячагоддзем да н.э., адносіцца да позняга неаліту і бронзавага веку. Перададзена на захаванне ў Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі.

Каменныя магілы каля вёскі Куклі .

За 0,5 км на захад ад вёскі Куклі Місявіцкага с/с Воранаўскага раёна ,сярод поля, захаваліся каменныя магілы. Мясцовая назва - Баярскія магілы. Надмагільных камянеў захавалася мала. Магільнік часткова разбураны. У 1988 – 89 гг. археолаг А.В. Квяткоўская даследавала 47 пахаванняў. Нябожчыкі ляжалі ў ямах глыбіней ад 0,67 м да 1,2 м. Палажэнне выцягнутае, твары дагары. Рукі складзены на жываце або грудзях. У некаторых нябожчыкаў адна рука выцягнута, другая сагнута. Есць і абедзве рукі ўздоўж тулава. У некалькіх магілах выяўлены рэшткі дошчак, а ва ўсіх астатніх – гніль ад іх. Знойдзены пярсценкі, бранзалеты, завушніцы, скроневыя кольца, пласцінкі ад налобных павязак, пацеркі. Магільнік датуецца канцом 12 пачаткам XVI ст.

Валуны нашай мясцовасці

Валуны каля вёскі Навасады

Валун каля дарогі
Навасады-Забалаць

Валун ля хутара Супронаў

Валун ля дарогі Праважа-Забалаць

Камяні- следавікі.

Камяні-следавікі — валуны, на паверхні якіх ёсць адбіткі, прыродныя ці штучныя, у выглядзе далоні ці нагі чалавека (антрапаморфныя), або ў форме слядкоў розных звяроў (зоаморфныя). Звычайна слядок адзін, але ёсць і некалькі. Камяні-следавікі вядомы амаль ва ўсім свеце, але найбольш іх на тэрыторыі блізкай да Балтыйскага мора. Над некаторымі камяні-следавікамі пабудаваны капліцы, храмы. Культ “следавікоў” мае даўнюю традыцыю, якая спалучае як паганскія, так і хрысціянскія вераванні.

У час паганства камяні-следавікі былі звязаны з культамі прысвечанымі багам, блізкім да зямной сферы. На тэрыторыі Беларусі ўлічана каля 100 камянеў-следавікоў. Яны бываюць як невялікіх памераў, так і да 2-3 метраў. Найчасцей яны сустракаюцца ў балоцістых мясцінах, бліз крыніц, калодзежаў, ручаёў. Найбольш пашыраная назва “следавікоў”: “Божы слядок”, “След Божай Маці”, “След святога Мікалая”, “След Багародзіцы”, “След чорта”. Ёсць назвы: “Ступня дзяўчыны-лебедзі”, “След святога Антонія”.

Паданні ў асноўным маюць наступныя сюжэты: След пакінула Маці Божая, калі ішла ў Іерусалім з дзіцем на руках; След пакінуў святы Мікалай, калі ішоў у царкву паказаць цуды. Найбольш вядомыя камяні знаходзяцца паблізу Слаўгарада (“След Кацярыны Валатоўны”), бліз в. Ківачына Пружанскага раена (“След святой Дзевы”), каля в. Куцаўшчына Капыльскага раена (“След святога Мікалая”), каля в. Гальшаны Ашмянскага раена (“Чортава ступня”), каля в. Расальшчына Іўеўскага раена (“След д’ябла-абжоры”), каля в. Сянежыцы Навагрудскага раена (“След Багародзіцы” і “След чорта”).

Да камянеў-следавікоў людзі прыходзілі на Вялікдзень, на Юр’я, на Дзевятнік, на Семуху, на Купалле.

Паводле павер’я, дажджавая вада са “следавікоў” дапамагала ад галаўных боляў, ад хваробы вачэй, ад трсцы, ад бародавак і іншых хвароб. Камяні-следавікі прадаўжаюць даследаваць.

Камень-следавік каля вёскі Катавічы

Апісанне каменя-следавіка каля вескі Катавічы Місявіцкага сельскага савета Воранаўскага раёна

Камень знаходзіцца ў паўкіламетры ад вескі Катавічы на нежылым хутары. Навуковую інфармацыю аб ім мы, вучні Навасадскай БШ, атрымалі ад кандыдата гістарычных навук Дучыц Л.І. і аспіранта інстытута антрапалогіі, этнаграфіі і мастацтвазнаўства НАН РБ Унуковіча Ю.І.

Камень плоскі, амаль прамавугольнай формы з закругленымі краямі.

Даволі вялікі, па перыметру 10 метраў.

На паверхні знаходзяцца невялікія паглыбленні акруглай формы, дыяметрам 20-15 см.

Па баках каменя добра відаць паглыбленні ў выглядзе ступні чалавека (памер ступні пяцігадовага дзіцяці). Гэтыя адбіткі перамяжоўваюцца з круглымі паглыбленнямі, падобнымі на звярыныя сляды (у народзе іх называюць “чортавымі слядамі”).

На верхняй частцы каменя ёсць, так называемыя ў народзе “пальцы” Божай Маці.

З процілеглага боку каменя (на вуглу) выступ у выглядзе прывільнага шара дыяметрам 10см., абведзенага гладкім правільным раўчачком.

У народзе захавалася паданне, быццам па камені прабегла Божая Маці, за якой гнаўся чорт. Тады яна крыкнула: “Каб ты перастаў расці”. І камень перастаў расці. Паданне расказала свайму ўнуку, вучню 8 класа Навасадскай БШ Ходышу А., яго бабуля - Ходыш Геноэфа, жыхарка вескі Катавічы. А яна пачула гэтую легенду ад сваёй бабулі.

Навукоўцаў вельмі зацікавілі народныя легенды і паданні, што звязаны з гісторыяй гэтага каменя, і яны паабяцалі разам з вучнямі школы заняцца яго далейшым даследваннем у час канікулаў.

Крамянёвая вада.

Феномен крамянёвай вады вядомы з даўніх часоў. Нашыя продкі лячыліся гэтай вадой. Затым гэты спосаб забыўся. У наш час, дзякуючы даследчыкам – інтузістам, спосаб лячэння крамянёвай вадой зноў займае вельмі важнае месца ў народнай медыцыне. Такія людзі, як, напрыклад, былы настаўнік Гудзевіцкай школы Мастоўскага раёна Алесь Белакоз, па крупіцах збіралі інфармацыю сярод народа аб крэмях, запісалі і нават прверылі дзеянне крамянёвай вады на сабе. Вынікі былі вельмі добрыя.

Ад якіх хвароб лечыць крамянёвая вада? Сакрэт лячэбнай сілы крамяневай вады заключаецца ў тым, што біялагічна актыўныя рэчывы крэменя, пападаючы ў арганізм чалавека разам з бялковымі структурамі, садзейнічаюць утварэнню ферментаў, амінакіслот, гармонаў. Акрамя гэтага, крамянёвая вада актывізуе імунную сістэму чалавека, рэгулюе мінеральны абмен, зніжае ўзровень халестэрыну і цукру ў крыві. Карысна лячыцца крамянёвай вадой, перыядычна намочваць галаву – гэта папярэджвае з’яўленне маршчын, замацоўвае валасы.

Актывізаваная крэменем вада, па дадзеных вучоных, прымяняецца пры захворваннях страўніка, кішэчніка, мочапалавой сістэмы, а таксама для лячэння гіпертаніі, трафічных язваў і апекаў. Есць дадзеныя, што хворыя, якія на працягу многіх гадоў карысталіся гэтай вадой, не мелі анкалагічных захворванняў.

Для прыгатавання крамянёвай вады выкарыстоўваецца не кожны крэмень. Есць некалькі соцень яго разнавіднасцей. Але для лячэння і прафілактыкі прымяняецца той, які мае арганічныя спалучэнні. Лепш выкарыстоўваць чорна – васковы крэмень. Яго звычайна разбіваюць на маленькія кусочки для павелічэння судакранання з вадой. Прыблізна грамаў 100 на трохлітровы слоік вады. Слоік прыкрываецца кавалачкам тканіны. Захоўваецца звычайна пры пакаёвай тэмпературы, але так, каб на яго не пападалі сонечныя праменні. Колькі захоўваць ваду? Для прафілактыкі асобных хвароб гэта 3-4 дні. Але лепшая аддача атрымоўваецца, калі яна настойваецца 6-7 дзен. Піць яе можна па паўшклянкі і шклянку пажадана пасля яды.

Камень трэба прамываць хаця б раз у дзве нядзелі. Такім чынам, яго можна выкарыстоўваць многія гады.

Мантунская града, працягласць 15 км

Крыніца ля вёскі Мантуны

Форма камянёў

Падарунак ледніковай эпохі

Прырода і фантазія

“Боская Міска”, парк Навасадскай БШ

Камень на службе человека

Млын вёскі Забалаць Воранаўскага раёна

Жорны (в.Навасады, Анаровіч М.І.)

Касцёл св.Лінаса в. Пеляса
Воранаўскага раёна

Брукаваная вуліца, г.Вроцлаў

Спіс выкарыстаннай літаратуры:

1. Энцыклапедычны слоўнік “Беларуская міфалогія” Мінск, 2006.
2. Артыкул Дучыц Л.С. “Камяні-следавікі”.
3. Артыкул А. Светазарава “Цуда-камень” (“Воранаўская газета” 17 снежня 1998г.)
4. Кніга “Памяць” Воранаўскі раён
5. Артыкул А. Асмалоўскага “Багародзіца прайшла па Беларусі” (газета “Камсамольская праўда”, 2005г.)